662. Signildsberg, Håtuna sn.

Pl. 30.

Litteratur: B 303, L 1 och L 4, D 1: 18. J. Bureus. F a 6 s. 177 n:r 65 (Rhezelius), F a 5 n:r 209; M. Aschaneus, F b 18 s. 265 f.; Ransakningarna 1667—84 (1667, 1672); J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 177; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 141; C. J. Schlyter, Juridiska afhandlingar 2 (1879), s. 67 not; R. Dybeck, Reseberättelse 1859 (ATA); UFT h. 1 (1871), s. 49; P. J. Lindal, Forskningar i Sigtuna-ängden hösten 1875 (ATA); E. Malmberg i Svenska slott och herresäten: Uppland (1923), s. 124.

Äldre avbildningar: Aschaneus, teckning (i F b 18); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 303); Dybeck a. a.

Runstenen står rest i Signildsbergs park 75 m. V om huvudbyggnaden. Ristningsytan vetter åt Ö. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna», och i beskrivningen (1865) säges stenen stå »i Signildsbergs park nära byggningen NV derifrån».

Runstenen var känd redan av Aschaneus (F b 18): »Vthi Långeteed, på Daleby ägor, vnder Aske, dänna förrnötta steen af vatuströmande etc. vidh Sandebroo och heug, och Håtuna sampt Tijbbelle sochns vatuvtlöpe till siös.» Rhezelius (F a 6): »Vti långe tädh på Dalby ägor.» Bureus (F a 5): »I Dalby täet.» Dalby var ett redan i slutet av 1600-talet avhyst hemman, som är lagt under Aske. — I *Ransakningarna* meddelar kyrkoherden i Håtuna L. O. Niurenius 1667: »Widh een by Heter Forsichtuna een 4-dels mill ifrån Sichtuna ståår wijdh wägen uti een bäck, vthmedh een Kiella, een Vprättat Steen, om 6 eller 7 quarter Högh, medh linier och bookstäffuer, och säies det Konungs Sonen Habor skall deer wara begrafwen. 2. Wijdh samma by, säies, dedh Singnelin skall i sin Buur hafwa sigh förbränt, der och dee gambla wåningar wijdh samma plas ähn nu synas.» Det torde få anses ganska säkert, att en »Vprättat Steen . . . medh linier och bookstäffuer» måste avse en runsten. Den har stått »wijdh wägen uti een bäck, vthmedh een Kiella» icke långt från Fornsigtuna (nuv. Signildsberg). I den några år senare relationen av länsmannen i Håbo härad (1672) läser man: »I Trunbodathä står een stoor steen som seyes att Habor skulle wara begrafwen med bokstäffwer oppå och der straxt brede wedh en Jordehögh.» Det är uppenbarligen samma runsten det här är fråga om; i båda uppteckningarna säges det, att det är den sten, varom sägnen förmäler att Habor där skall vara begraven. »I Trunbodathä» motsvarar sålunda »wijdh wägen» i den äldre berättelsen. Trundboda (Tränboda) har varit ett hemman, som numera är avhyst och lagt under Aske. Det har varit beläget vid stranden av Sigtunafjärden, ungefär 1 km. SSÖ om Signildsberg. I sin beskrivning om Sigtuna (hs F b 15 i Kungl. Biblioteket, utg. av G. Gihl i *UFT* bd 10, Bilaga, 1925) uttalar M. Aschaneus sin förmodan, att i forntiden en bro har gått från västligaste delen av Sigtuna stad vid Kämpesten V om Sjudaregården över segelleden till Håtunalandet. Den har här, på östra sidan, »lwpitt sig ifrå then marken som kallas Aske höijan, huilchen ligger under aske betes mark och byskog, ther min fader Boor, frå fastelandett ifrå förSigtuna stadzvärnet och Slottett, som ähnu wäster norr ther ifrå är belegett; wid itt Suagh eller Slätta i för^{de} hoija ther belägast warit haf^{r} och ähn är, Ther beginnes Broon». Bron har alltså enligt Aschaneus' mening utgått från en sank mark (Aske höijan) SÖ om »Slottett», d. v. s. Fornsigtuna. Mellan denna gård och bron låg Trundboda. »Ähn då västan före är Tränboda på Hathinalandett, (nu itt frelse torp, the oxenstiernes) Huarest sägz haffua waritt itt Ställe och hampn ther Stadzmänn hafue haft sin handel vidh, Ther och ähn är en allment Ländestad och hampn, för fiskiare och andre, vthj viken vid 2 åår och vttlöper, Innan för förSigtuna Holmen väl belägen wnder Aske ägorne» (a. a., s. 8). Två åar eller avlopp löpte vid denna landningsplats eller hamn ut i fjärden. Tydligen är det dessa åar, som Aschaneus åsyftar i F b 18 med »Håtuna sampt Tijbbelle sochns vatuvtlöpe till siös». På Geologiska kartbladet »Sigtuna» finnes utsatt såväl Kämpesten på Sigtunalandet som Höjan mitt emot på Håtunalandet, innanför Getholmen. Där utmynnar en bäck med tillflöden

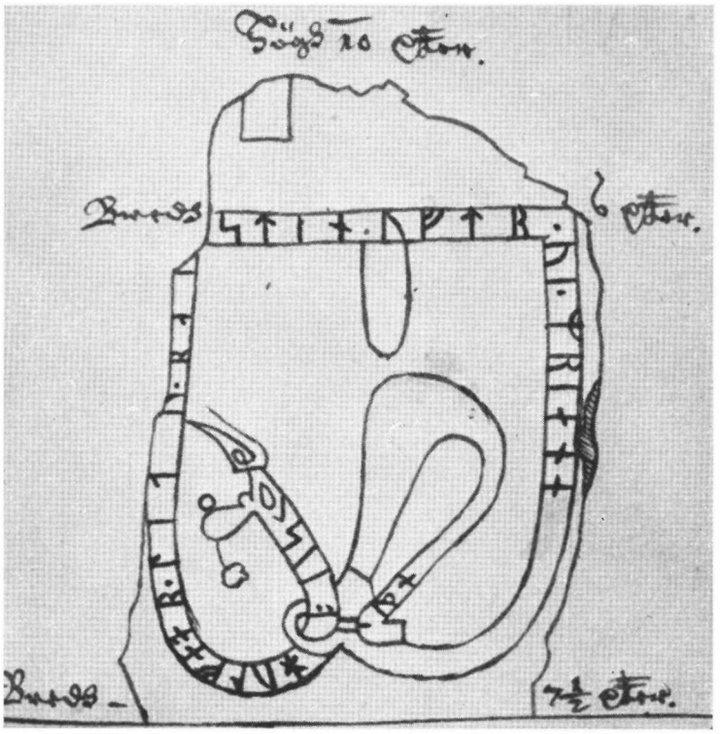

Fig. 75. U 662. Signildsberg, Håtuna sn. Efter teckning av Aschaneus.

från Håbo-Tibble och södra delen av Håtuna socken. »Trunbodathä» i relationen 1672 är en byväg, som ledde ned till Trundboda. Det är säkerligen samma väg, som Aschaneus (F b 18) kallar för »Långeteed». Vid denna väg stod runstenen, på Dalby ägor. Det är sålunda möjligt att tämligen väl bestämma dess ursprungliga plats.

Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften »Forsigtuna tää». Och över sidan står: »Fornsigtuna. Forsigtuna wid Habors wreten, uthi Täät som löper til Sigtuna.» Uppgiften stämmer rätt väl med de föregående. »Täät som löper til Sigtuna är tydligen samma väg som i de äldre källorna kallas »Långeteed» och »Trunbodathä»; den gick ned till en hamnplats eller ett färjeställe för överfart till Sigtuna. Med stor sannolikhet är det i huvudsak samma smala väg från Signildsberg söderut till Höjan, som är markerad både på Ekonomiska kartan och Geologiska kartbladet. »Habors wreten» har sitt namn av att »Konungs Sonen Habor skall deer wara begrafwen».

På Fornsigtuna lät Åke Rålamb på 1670-talet uppföra ett välbyggt säteri, som han gav namnet Signildsberg. Namnet Fornsigtuna råkade i glömska, och man var snart osäker om var platsen hade varit belägen. I *Bautil* finnes U 662 upptagen med rubriken »Forn Sihtuna», men under Sigtuna, icke under Håtuna sn. Olof Celsius hade granskat inskriften år 1692, och han införde den i sina samlingar under överskriften »Håtuna Sochn. Signildsberg». Då Liljegren 1833 gav ut sina *Runurkunder*, var han icke klar över att denna Celsius' uppteckning avser samma runsten som B 303 »Forn Sihtuna». Han upptog därför inskriften två gånger, dels som n:r 1 »Forn-Sigtuna; Haborsvreten», efter B 303 (och Peringskiölds *Monumenta*), dels som n:r 4 »Signildsberg», efter Celsius. C. J. Schlyter har i förbigående påpekat, att de båda inskrifterna, trots en del avvikelser, måste vara identiska. Och även Dybeck »har anledning tro L 4 vara ingen annan än denna sten» (d. v. s. D 1: 18, L 1).

När runstenen har blivit flyttad till Signildsbergs park, är okänt. Den fanns där i varje fall, då Dybeck 1859 besökte platsen.

Grå granit. Höjd över den nuvarande markytan 1,51 m., största bredd 1,08 m. Ytan är mycket slät, svagt buktad. Ristningen är starkt nött, som det förefaller genom trampning. Kanske stenen har legat någon tid som vägfyllnad i tät, med ristningen uppåt. Denna är delvis utplånad och överallt svag och svår att fastställa. Även korset är oklart.

Inskrift (med det inom [ ] supplerat efter B 303):

s[ik] : hulfatr · li[t]u · r-... stin : uftr · uikbian · au[k] : ulf [auk :] biurn ·
5 10 15 20 25 30 35 40 45

sik [*ok*] *Holmfa[s]tr letu r[æisa] stæin æftiʀ Vigbio[r]n ok Ulf ok Biorn.*

»**sik** och Holmfast läto resa stenen efter Vigbjörn och Ulv och Björn.»

Till läsningen: Intet sk kan spåras vid inskriftens början. 1 **s** är tydligt. Av r. 2 finnes intet säkert i behåll, av r. 3 skymtar hst. Därefter tydligt sk :, varefter finnes plats för ett par runor framför 4 **h**. Möjligen har här stått **uk**. Alla runorna i namnet 4—10 **hulfatr** äro klara. Fr. o. m. 12 **i** är yttre delen av runslingan avslagen, och endast runornas nedre del i behåll. 14 **u** och 15 **r** äro dock säkra. Efter 15 **r** kunna ha funnits 3 eller 4 runor före 17 **s**. Runorna i övre raden, fr. o. m. 17 **s** t. o. m. 24 **r**, äro svaga men säkra. 21 **u** är icke stunget, icke heller 27 **k**. De sista runorna, fr. o. m. 41 **b**, äro nästan utplånade.

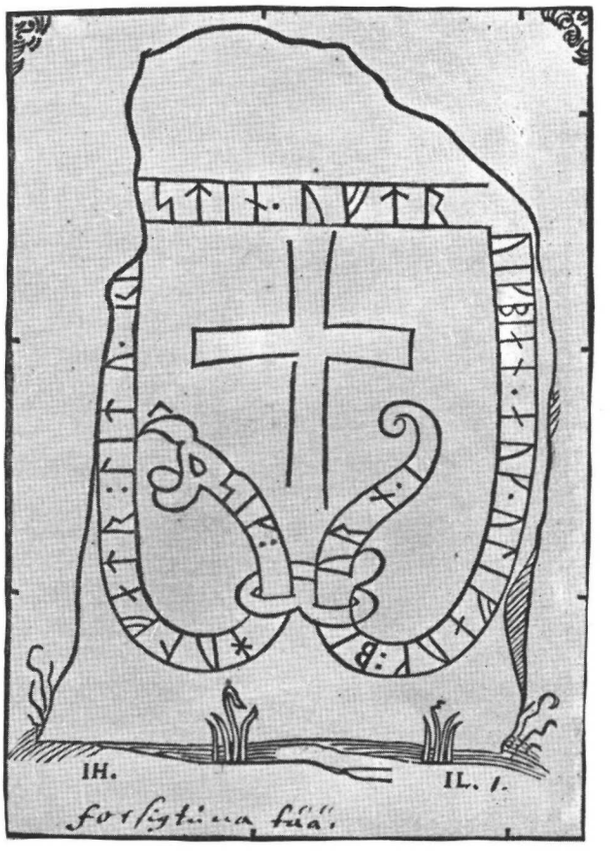

Fig. 76. U 662. Signildsberg, Håtuna sn. Efter B 303.

Aschaneus: **s-- : hulfaatr · litu · rai ... stin · uftr : ui · mriana ... þn ...** — Rhezelius (F a 6): **s-- : ihulfaar · litu · rai ... stin · uftr · ui · mriana ...** — Hadorph och Leitz (B 303): **sik : hulfatr · litu · r-... stin · uftr uikbian · auk · ulif auk : biurn · i.** — Celsius: **litulf auk huliatr litu r... stin : ui ... tr uimaian -a ...** — Dybeck: **si- : a-k : hulfastr : litu : r... stin : uftr · uikbian · auk : ulf a ... k · ... urn · - -.** »Intet återstår nu af kännestrecket till första namnets sista runa. Några ytterst matta stripor vid stafvens midt, så svaga och orediga att de icke kunnat å ritningen antydas, skulle dock kunna vara lemningar af ×, således ✳.»

Stenen är rest över tre män med namnen Vigbjörn, Ulv och Björn. Egendomligt och ovanligt är, att inskriften icke innehåller ett meddelande om, i vad för släktskapsförhållande de ha stått till de båda personer, som ha låtit resa stenen. Det ligger onekligen närmast till hands att tänka, att det är föräldrarna. Sannolikt beror den bristande meddelsamheten på ristarens ovana. Denna yttrar sig även på annat sätt: i den otympliga ornamentiken och i den ofullkomliga ortografien, framför allt utelämnandet av runor. **s** (och **m**) saknas i namnet **hulfatr**, som sannolikt avser *Holmfastr* (mindre troligt *Holmhvatr*), **i** i **uftr**, **r** i namnet **uikbian**.

Eftersom det andra namnet, *Holmfastr*, är ett mansnamn, skulle det första namnet, förutsatt

att det är föräldrarna, som ha rest stenen, vara namnet på modern, sålunda ett kvinnonamn. Det är numera helt oläsligt, och det måste sägas vara högst tvivelaktigt, om det på 1600-talet har kunnat läsas säkrare än nu. Aschaneus har endast ett **s**, efterföljt av två huvudstavar. Därefter ett alltjämt tydligt skiljetecken. Namnet har sålunda bestått av endast tre runor, och det synes icke ha slutat på **r** eller **R**.

Ett kvinnonamn **sik** är för övrigt helt okänt. Om namnet *Holmfastr* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 104. Namnet *Vigbiorn* hör icke till de särdeles vanliga. I uppländska inskrifter finnas följande belägg: U 757, L 101 Uppsala domkyrka, L 125 Högby, Uppsala-Näs sn, L 156 Högsta, Bälinge sn och L 223 Rosta, Ärentuna sn. Det är givetvis svårt att skilja det från namnet *Vibiorn*. Något fsv. *Vighbiorn* synes icke vara belagt. Namnet kan emellertid ha gått upp i *Vibiorn*, som är relativt vanligt.

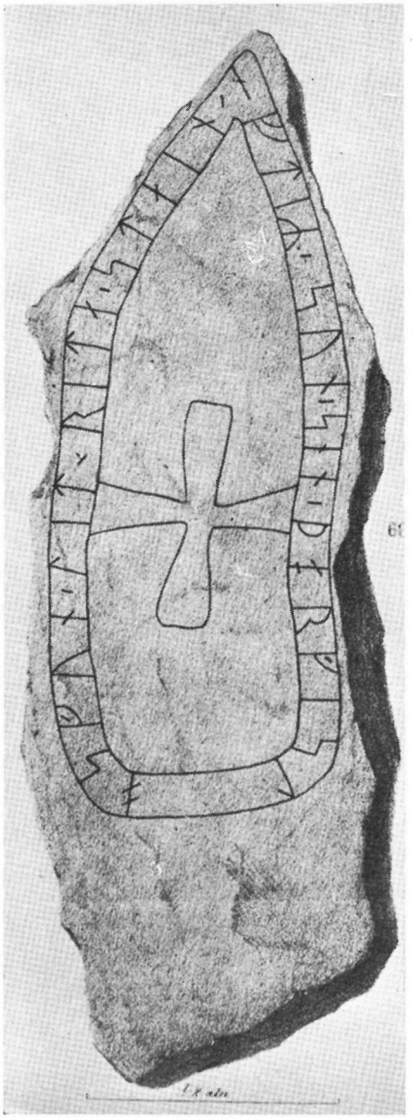

Fig. 77. U 663. Signildsberg, Håtuna sn. Efter D 8:o 66.

663. Signildsberg, Håtuna sn.

Pl. 30.

Litteratur: D 1:169. R. Dybeck, Svenska runurkunder 2 (1857), s. 16 (n:r 66); UFT h. 1 (1871), s. 31, h. 5 (1875), s. 86; Teckning av Carl Säve 1856 (förvaras å Signildsberg); E. Malmberg i Svenska slott och herresäten: Uppland (1923), s. 125.

Äldre avbildningar: C. Säve, teckning 1856; Dybeck (D 8:o 66 och D 1:169).

Runstenen står 300 m. S om Signildsbergs huvudbyggnad, där allén till Aske börjar, på en liten kulle vid vägens västra sida.

Var denna sten ursprungligen har haft sin plats, är helt okänt. Enligt Dybeck (1857) är den »funnen mellan 1840—1850 någonstädes vid segelleden mellan Stockholm och Upsala, samt ditförd af en skutskeppare. Stenen är nu uppställd och skyddad i Herr Kralls gård, hörnet af Vaxala- och Dragarebrunnsgatorna.» Några år senare (1863) meddelar Dybeck: »Funnen någorstädes vid sjöleden mellan Stockholm och Uppsala och under flere år förvarad i Uppsala. Under förlidna året rest vid Arnö Sätesgård i Grans socken och Håbo härad.» På 1870-talet fördes stenen liksom U 650 från Arnö till Signildsberg och uppställdes på sin nuvarande plats.

Den nuvarande ägaren till Signildsberg, frih. R. H. von Essen, har meddelat, att hans fader, frih. H. H. von Essen, som var mycket fornminnesintresserad, köpte stenen av sotarmästare Krall i Uppsala. Denne, som var en känd samlare av fornsaker och kuriosa, hade i sin tur förvärvat stenen av en skeppare, som forslade grus till Uppsala. Stenen skulle ha rasat ned i grustaget, och skepparen hade då helt enkelt tagit den med sig. Om runstenens äkthet kan knappast råda något tvivel.

På Signildsberg förvaras en teckning av stenen, utförd av Carl Säve och med följande anteckning av honom: »Runsten i Uppsala. Funnen någonstädes vid segelleden från Stockholm till Uppsala och hitförd utaf en kort efter afliden Skeppare, nu uppställd och skyddad i Herr F. Kralls gård i